جەنابی سەرۆککۆماری عێراق دەست بەجێ داوای لێبـــــوردن بکە !!…

عەلی مەحموود محەمەد

لە ئێستادا ئەوە 15 سال□ی تەواوە, لە پای ئەو تاوانانەی عێراق بەرامبەر بە خەڵکی کوردستان لە رابردوودا ئەنجامی داوە, داوا دەکرێت سەرۆك كۆماری عێراق وەك رەمزی باڵای وڵات داوای لێبوردن بکات, ئەرکی جەنابی تاڵەبانی و بارزانی بوو, لەو مانگە سەرەتاییەی دوای روخانی سەدام بونە سەرۆك كۆماری عێراق بە پێی پیتی ناوەکانیان, دەبوایە ئەو ئەرکەیان جێبەجێ بکردبایا, بەشێکی دی لەو كەماسیانە دەكەوێتە ئەستۆی هەموو ئەوانەی لەو كاتە لە بەغدا بوون , سەرەتا عەقلیەتی کورد لەو ئاستەدا نەبوو ئەو کارە بکات, تەنانەت ئەندامەکانیان لە ئەوروپا زیاتر لە هەمووان دژ بەو داوایە دەوەستانەو□ و كەوتنە جنێو بارانكردنمان كاتێك داوایەكی وامان کرد, لایان نەنگی بوو سەرۆكە نموونەیەكەی ئەوان ئەو داوایە بکات و بەو ئەركە هەڵبستێت, نەیانزانی دوا رۆژ مێژوو دەڵێت شایانی ئەوە نەبوون بەو ئەركە هەڵبستن, دواتر بۆ دوو خول تاڵەبانی سەۆك بوو , دەیان جار ئەم داوایەی بەرەو رو کرایەوە, وەڵام هەر نەبوو , مەعسومیش هات, داواکارییەكە روو لەویش ساڵ لە دوای ساڵ هەر بەردەوامە, ئەویش هەر بێدەنگە, هەموو نەیانتوانی بە ئەرکی خۆیان هەڵستن و سەروەرییەك بۆ مێژوو تۆمار بكەن, بۆ کورد نا بەڵكە بۆ مر□قایەتی, ناویان لە ریزی ئەوانەدا تۆمار بكرێت بەوكارە هەڵساون, چونكە داوای لێبوردن كرد مانای دابڕانە لەو مێژووە ناشرینەی پێشوو.لەم مەڵبەندەی جینۆسايدە كە ناوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستە و ئەم وڵاتەی ئێمە كە ناوی کوردستانە, شوێنێك پنتێك نییە بۆ لێبوردەیی مر□ق□کان, لێبوردەیی لە گەڵ تاوانە گەورەکاندا سەری خۆی هەڵگرت, روباری خوێن, دنیایەك هەڵە, وەحشیەت بونەتە بەشێك لە کلتوری ئێرە.مێژوويی□ك ئێمە دەبەستێتەوە بەم وڵاتانەوە لە ناو خوێن و ئێسك و پروسكدا غەرق بووە, بۆ سڕینەوەی ئەو تاڵیانە پ□و□ستمان بە داد پەروەرییە, دادپەروەری و ئاشتەوایی پێكەوە گرێدراون, بە بێ یەكەم ئەنجامدانی دووەم زەلالەتە و قەتیش بەدی نایات, وەك ئەوەی سیاسییەکانی کورد لەمڕۆدا دەیكەن , لێبوردەیی هەموو كات دوای دان نان بە تاوانەکان و دادپەروەری دێت, تاوانبار و قوربانیی□کان لە ئاوێنەی دەرختنی

ھەقیقەت و راستیەکانی رابردوەوە وەك ئەوەی ھەن دەردەکەون نەك وەك ئەوەی لە تاوانەکانی رابردوو بشورێنەوە. کارێکی زۆر ناشایستەو ناڕەوایە داوا لە قوربانیانی تاوانەکان بکرێت ئاشتەواویی بکەن, لە کاتێکدا ھێشتا دادوەری بە ڕۆڵی خۆی ھەڵنەسا بێت و دان بە راستیەکان و ھەقیقەتی تاوانەکان نەنرابێت و تاوانباران دادگایی نەکرابێتن لە پێناو رزگار نەبوون لە سزاو بە دکۆمێنت کردنی تاوانەکان و دەرخستنی راستیەکان و نووسینەوەی روداوە تاڵەکان!!.

لە ئەزموونی خوارووی ئافریقیاوە با فێر بین کە ” باسکردنی سەرچاوەی تاوانەکان ,دانپێنان ,قەرەبووکردنەوە,دان نان بەو شتانەی کە رووی دا, ھەندێك جار زۆر پڕ بایەخترن لە زانینی حەقیقەتەکانی بابەتەکە, ئەگەر چی مەرج نییە ھەموو ئەو کەسانەی کە ئازاریان چەشتووە پێویستیان بە داوای لێبوردن کردن ھەبێت بەشێوەیەکی ڕەسمی تا ناکۆکییەکان ڕابردوو لەبیر خۆیان ببەنەوە, لێکۆڵینەوە لە پرۆسەی لێخۆش بوونی”کۆمسیۆنی حەقیقەت و پێکھاتنەوە لە باشووری ئافریقا” ئەوە پیشان دەدات کە قەبوڵکردنی سەرەنجامەکان تا ئەندازەیەکی زۆر زیاد دەکات , کاتێك قوربانیان یان کەسوکاری قوربانیی□کان دانپێنانێك و داوای لێبوردنێکی شەرعییان پێ دەگات .”پێکھاتنەوە –چارلس ڤیلا –ڤیسیستۆ “.قەرەبووکردنەوە تەنھا پاداشتی مادی نییە لە بەرامبەر ئەو زیانانەی لە قوربانیان کەوتوونە, بەڵکە خۆی لە پاداشتی مادی یان ڕەمزی یان پێکەوە دەبینێتەوە, ڕەنگە پاداشتی دارایی بێت یان پۆزش و داوای لێبوردنکردن بێت لە قوربانیان یاخود ھەردووکیان پێکەوە, نابێت لە یادمان بچێت کە بژاردن ھەم قەرەبووکردنەوەیە و ھەم پەیمانیشە بۆ دوبارە نەکردنەوەی تاوانەکانی ڕابردوو لە ئایندە, ئێمە لەم مەڵبەندی جینۆسایدە پێویستمان بەمەیان زیاتر کە روداوەکان رابردوو دوبارە نەکرێنەوە, لە کاتێکدا نە قەرەبو کراوینەتەوە نە داوای لێبوردنیشمان لێکراوە, نە وڵاتیش بۆتە ئەندامی دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی, بۆیە روداوەکان لە ژینگەیەکی وادا ئاساییە دوبارە ببنەوە, وەك بەردەوام دوبارە دەبنەوە لە شەنگالەوە بۆ دوز و لە داھاتووشدا بۆ ناوەکانی دی, راستە ئەمانە رابردوو ناگۆڕن و ژیان بۆ قوربانیان ناگەڕێننەوە, وەلێ ژیان بۆ داھاتوو دور لە تاوان زەمانەت دەکەن .

قەرەبووکردنەوە کەرامەتی مرۆڤایەتی و ھەندێك لە زیانە مادییەکان دەگەرێنێتەوە بۆ قوربانیان, بۆ ئەوانەی مافیان پێشێل کراوە, بۆیە مافی قەرەبوو مافێکی بێ ئەملاو ئەولای سازش ھەڵنەگرتنی قوربانیانی

کوردستانە, کەسیش بۆی نییە بە ناویانەوە ئەو سازشە بکات ئەگەر لە ترۆپکی دەسەڵاتیش بێت, دەبێت تەنها خۆیان لە بەرامبەر ئەو زیانانەی پێیان گەیشتووە بەم کارە هەڵبستن. دەوڵەتی ئەنجامدەری تاوان کە عێراقە نابێت لە بەرپرسیارێتی کارەکانی ڕابردووی تاوانەکان هەڵبێت, عێراقی ئێستا کە داوای لێبووردن دەکات و قەربووی قوربانییان دەکاتەوە, لە بەر ئەوە نییە بەرپرسە لە تاوان و هەڵەکانی ڕابردووی سەدام, بەڵکو لە بەر پابەند بوونییەتی بە بەرژەوەندی گشتییەوە و کارکردنییەتی بۆ دووبارە تێکەڵکردنەوەی قوربانییەکان بە کۆمەڵگاو گەڕاندنەوەی کەرامەتە بۆیان و متمانەیان دەداتە بەوەی عێراقی داهاتوو ئەوەی ڕابردوو نییە, لە تاوانەوە گواستراوەتەوە بۆ پۆزش هێنانەوە, لە ئەنجامدانی جینۆسایدەوە هاتەتە سەر واژۆکردنی پەیمانامە نێودەوڵەتییەکانی بەرپرسیارێتی لە بەرامبەر تاوانە مەزنەکان, تا ئەمانە نەکات یانی دوبارە بونەوەی تاوان لەکات و ساتدایە.

بە داوای لێبووردن کردن بەرپرسیارێتی هەڵگرتنی ئەو تاوانە گەورانەی لە ڕابردوودا ئەنجامدراون , تاکە زەمانەتی هاوسەنگی ڕاگرتنە لە نێوان مافی قوربانییان و بەرپرسیارێتی تاوانکاران , دەوڵەت بەردەوام دەبێت لە هەڵگرتنی بەرپرسیارێتی سیاسەت و کاری فەرمانڕەواکانی پێشووی خۆی, ئەو بەرپرسیارییەتییە مانای تاوانبار بوون ناگەیەنێت , بەڵکو خۆ پاککردنەوەو شۆردنەوەیە لێی , پاککردنەوەی دەوڵەت و خودی لەو ڕابردووە تاڵە خوێناوییە پڕ لە تاوانە کە لەم وڵاتە ڕویانداوە ,ئەمە لە باشووری ئافریقیا و شیلی و ئەڵمانیاو ..تەواوی ئەو وڵاتانەی گۆڕانکاری تیایاندا ئەنجامدرا لە پاش دەسەڵاتی نازیز م ئاپارتاید و دیکتاتۆریەت پەیڕەو کرا, کوردیش چاوەڕوانی دەکات لە ئێراقی نوێ کە ئێستا ئەوەی بەڕێز سەرۆکین ببێتە پرنسیبێکی دەسەڵاتدارییەتی داهاتوو .

سەرەکی چەپگەرای شیلی لاگۆس هەڵەستا بە ناردنی نامەی پاساو هێنانەوەی کەسی یان داوای لێبووردنکردن بە سەرجەم کەسوکاری قوربانییانی دەست ڕژێمی سەربازی ڕاستڕەوی پێشوو بە سەرکردایەتی بینۆتشە, ئەم پرسەیە لە ساڵەی 1996 ەوە بۆ 2008 درێژەی کێشا, کەچی خۆی و بیروباوەڕەکەی قوربانی و نەیاری ئەو دەسەڵاتە بوون کە تاوانی ئەنجام دابوو, ئەو نامانەی ناردی بە سەرجەم قوربانییان ئەویان نەکردە تاوانبار , بەڵکو نامەکانی وڵاتی لە تاوانەکانی بینۆتشەی تاوانبار شوشتەوەو ناشرینییەکانی پاککردەوەو خۆشی بردە ریزی سەرکردە مەزنەکانەوە.قوربانییانی دەستی ڕژێمی نازی

ئەڵمانیاش, لە پاش قەرەبووی مادی, هەر یەکەیان نامەی سەرۆک کۆماری "یوهانز راو" یان پێگەیشت , کە لە نامەکەیدا داوای لێبوردنی لە قوربانیانی دەسەڵاتی نازی هیتلەر کردبوو."تعویز العمال الاسترقاقیین والقسریین فی المانیا النازیە-یونامی ", لە دوا هەڵوەستیشدا بڕیار درا جووە جەزائیرییەکان کە زۆرینەیان لە فەرەنسا دەژین لە مەحرەقە رزگاریان بووە هەر یەکەیان بە 2300 ئیرۆ قەرەبوو بکرێنەوە .لە تەیموری ڕۆژهەڵاتیش گەل داوای قەرەبووی ماوەی داگیرکاریشی کردەوە لە دەسەڵاتی ئەندەنوزی , نەک تەنها قەرەبووی پێشێلکارییە گەورەکان, ئەمەش بۆ کورد جێگای هەڵوەستەیە و پێویستە کاری لەسەر بکرێت, لە ماوەی رابردوودا بە ویستی خۆی داگیر کراوەو سامانەکەی تاڵان کراوە.

شیراك سەرۆکی کۆچکردوی فەرەنسا داوای لێبوردنی کرد لە بەرامبەر گرتنی 13 هەزار جولەکە لە پرسەی ئەلفیل دیف لە ساڵی 1942 لە میانی جەنگی جیهانی دووەم و پاشان بۆ کەمپی کوشتنیان لە لایەن هیتلەرەوە.هەرچەندە ماکرۆن سەرۆکی فەرەنسا سەبارەت بە جەزائیر وتی نە ئینکار کردن وە نە داوای لێبوردن کردن, لە ئەنجومەنی یاسایی فەرەنسا لە 8ی شوباتی 2018 بڕیاریدا هەموو قوربانیانی جەنگی نەوان ساڵانی 1954 بۆ 1962 کە لە جەزائیر دەژیان لەوکاتە قەرەبو بکرێنەوە, هەرچەندە هێشتا فەرەنسا دانی بە هەقیقەتی یاسایی تاوانەکانی خۆی لە جەزائیر نەناوە کە ملیۆن و نیوێک قوربانی لێکەوتەوە.

لە سیرالیۆنیش لە ساڵی 2010 سەرۆکی وڵات بە شێوەی فەرمی داوای لێبوردنی لەو ژنانە کرد کە قوربانی ململانێ چەکدارییەکان بوون , لە کەمبۆدیا سەرباری ئەوەی ناوی قوربانیان لەسەر ماڵپەڕی دادگای نێونەتەوەیی کەمبۆدی بڵاو کرایەوە داوای لێبوردنیشیان لێکرا, لە 23ی نۆڤەمبەری 2011 ەش ئەردۆگان بە فەرمی لە بەرامبەر تاوانی جینۆسایدی دەرسیم لە بری دەوڵەتی تورك بە شێوەی زارەکی داوای لێبوردنی کرد, هەرچەندە هەنگاوەکەیمان بە ناتەواو زانی داوای لێبوردنەکان پێویستە بە نوسراو بڕیاری فەرمی دەرچن و هەڵوەستەکان دوربن لە بەرژەوەندی سیاسی, ئەگەر مامەڵە وەك تاوان دەکات ئەوا پێویستە دان بە جینۆسایدی ئەرمەنییەکانیش بنێت و کۆتایی بە نکۆڵی کردن بهێنێت , کۆتایی بەو شەڕە سەختەی لەبەرامبەر دەرخستنی حەقیقەتی یاسایی کۆمەڵکوژی ئەرمەن گرتویەتیە بەرو ملکەچی حەقیقەتە مێژوییەکان بێت, تۆنی بلێر سەرۆك وەزیرانی پێشوی بەریتانیا داوای لێبوردنی لە سەردەمی کۆیلەداری و ماندێلاش داوای

لەبوردنی لە قوربانیانی کردارە سەربازییەکان کرد.

لە ساڵی 1998 دا بیل کلنتۆن لە سەردانی بۆ وڵاتی رواندا داوای لێبوردنی کرد لە رواندییەکان , بەهۆی هەڵوێستی حکومەتی ئەمەریکیەوە لەو گەل کوژیانەی لەو وڵاتە رویان دا, شینزۆ ئەبێ سەرۆك وەزیرانی ژاپۆن, رەتی کردەوە بە سەبارەت بە دەسیەی ژنانی رابواردن داوای لێبوردن لە کۆریەکان بکات, وەلە سەرۆك وەزیرانی ژاپۆن تۆمیشی مۆرایاما لە 15ی ئۆگستسی 1995 بۆ بۆنەی 50 ساڵەی کۆتایی جەنگی جیهانی دووەم لە بەیاننامەیەکدا داوای لێبوردنی لە هەموو ئەوانە کرد چ وڵاتەکەیانی داگیر کردووە وە یان وڵاتەکەی لە میانی جەنگدا زیانی پێ گەیاندوون, لە فبرایری 2008دا سەرۆك وەزیرانی پێشوی ئوسترالیا داوای لێبوردنی کرد لە هەمبەر تاوانێك کە بەرامبەر هاووڵاتیانی رەسەنی ئوسترالیا بە تایبەت دزینی 17000 لە منداڵەکانیان, لە سەرۆك وەزیرانی نەمسا سیباستیان کۆرتز داوای لێبوردنی کرد سەبارەت بە پێشوازیکردنی وڵاتەکەی لە سوپای هیتلەر.حکومەتی راستگەرای پۆڵەندا سزای 3 ساڵی دانا بۆ ئەوانەی پۆڵەندیەکان بە هاوبەش دادەنێن لە تاوانی هۆلۆکۆست و دان دەنێن بە رۆڵیان لە تاوانەکە, ئەمەشیان بە داکۆکی لە کەرامەتی نیشتمانی دانا, بەخێی ئەمەش داکۆکیە لە هاوبەشانی تاوانەکانی نازیەت .

ئەو قەرەبوە مادیانەی بە بێ یاسا و ئاشکرا کردنی ڕاستیەکان و داوای لێبوردنکردن لە لایەن دەوڵەتی بکەری تاوانەوە دەبەخشرێت وەك خوێن بایی و هەوڵی کڕینی دەنگی قوربانیان تەماشا دەکرێت لە بەی سڕینەوەی رابردووی خوێناوی, کورد پێویستی بە خوێن بایی عێراق نییە, بەڵکە چاوەڕوانی ئەوەیە دەوڵەتی بکەری تاوان بە فەرمی لە رێگای سەرۆکەکەیەوە بە بڕیاری رەسمی داوای لێبوردنی لە بکات, بەڕێز فوئاد مەعسومیش کە هەنووکە لە سەروی فەرمانڕەوایی ئێراقەوەیە ئەرکە لەسەری بەمکارە هەڵبستیت و وەك ئەو سەرۆکانەی ئاماژەمان بۆ ناوەکانیان دا بە ناوی دەوڵەتی عێراقەوە نامە بۆ یەك بە یەکی قوربانیانی جینۆساید لە کوردستان و عێراق بە تایبەتی و سەرجەم قوربانیان بە گشتی بە بێ جیاوازی نەتەوەیی و ئاینی کۆماری عێراق بنێریت, ئەمە وەك تاك وەك نەتەوەش داوای لێبوردن لە کورد و تورکمان و ئاشور و کلدان و شیعە و کریستان و ئێزیدی و سائیبە …. بکرێت, هیوادارم بەم ئەرکە هەڵبستێت و هەڵەکانی تاڵەبانی و بارزانی دوبارە نەکاتەوە.

چاوەڕوانین هەموو قوربانیانی جینۆساید و تاوانی جەنگ و تاوانی دژ بە مرۆڤایەتی و پێشێلکاری گەورە لە کوردستان و عێراق لە جەنابی

سەرۆکەوە نامەی داوای لێبوردنیان پێ بگات لە زوترین ماوەیەدا.